

Żydówki

AUTORKA NIEZNANA

Żydówki¹

Tkwiły tak do południa od samego rana
Na klęczkach, czarne cienie, z rękami wzniesionymi.
W oczach niemy jęk prośby bezrozumnie szeptanej,
Choć bat świstał w powietrzu i przybijał do ziemi².

Zagłada, Żyd

Trupy raczej niż ludzie, kości obciążnięte
Suchą, kruchą, strzępiastą, zranioną skórą.
W oczach cały lęk śmierci, cały ból zaklęty,
A jednak błysk nadziei zwróconej ku murom.

Głód

Nadzieja

Kłęczały tak ćwiczone i kopane nogą
Przez rozjuszzone bydlę w pierożku³ szarym.
Głupie oczy rzucały szare błyski wrogo.
Nikt nie mógłby przewidzieć planów i zamiarów.

Okrucieństwo

Bezrozum tkwił jak zawsze w aufzjerskim⁴ oku.
Gdy buta cios ofiarę domęczał do końca⁵.

Okrucieństwo

¹Żydówki — wiersz nieznanej autorki pochodzi z zeszytu obozowego Więźniarki Ravensbrück Marii Małowskiej z Krakowa, który znajduje się w zbiorach Aleksandra Kulisiewicza. Opatrzony jest inicjałem H.K. i dopiskiem: 18 II 1945, bl. 29, co może wskazywać, że opisana scena miała miejsce 18 lutego 1945 przed blokiem 29. [przypis edytorski]

²bat świstał w powietrzu i przybijał do ziemi — nadzorcynie w kobiecych obozach koncentracyjnych poza krótką bronią palną były wyposażone w baty, pejcze, kije, którymi okładały więźniarki za najmniejsze przewinienia lub bez powodu, torturując je w ten sposób, a niejednokrotnie mordując. Pierwszą osobą, którą zamordowano w Ravensbrück, była 16-letnia Romka z Austrii, zakatowana kijem za próbę ucieczki. [przypis edytorski]

³pierożek — furażerka; rodzaj wąskiej płóciennej czapki, używanej często przez formacje wojskowe lub paramilitarne. Nadzorcynie w kobiecych obozach koncentracyjnych służyły w uniformach SS, okrycie głowy stanowiła furażerka. [przypis edytorski]

⁴spolszczone określenie funkcji kobiet pełniących służbę w nazistowskich obozach III Rzeszy, właśc. SS-Aufseherin (pol. nadzorczyń). Pierwsze aufzjerki zostały powołane do służby w 1937 w związku z utworzeniem centralnego obozu koncentracyjnego dla kobiet (KL Lichtenburg), do którego trafiło 1415 więźniarek (w większości były to komunistki i inne więźniarki polityczne, ale także Świadkinie Jehowy, Żydówki, prostytutki, kryminalistki). Kolejnym obozem kobiecym był Frauenkonzentrationslager (FKL) w Ravensbrück, utworzony także jeszcze przed wybuchem wojny.

Ravensbrück był głównym ośrodkiem szkoleniowym dla przyszłych nadzorczyń. Do pracy rekrutowano niemieckie kobiety w wieku 21–45 lat, chętnie z terenów znajdujących się w okolicy obozu. Po kilkutygodniowym przeszkoleniu (jego czas skracał się wraz z rozwojem sieci obozów) były kierowane do pracy w Ravensbrück lub do Majdanka czy Auschwitz, a z czasem do kolejnych łagrów. We wspomnieniach więźniarek nadzorczyń były bardzo brutalne, okrutne, znęcały się nad kobietami.

Szacuje się, że kobiety stanowiły 10% strażników obozowych; spośród kilku tysięcy nadzorczyń udało się ustalić nazwiska ok. 1 tys., jedynie kilkadziesiąt stanęło po wojnie przed sądami.

W literaturze funkcjonują także inne spolszczenia: aufsejjerka, aufsejjerka, aufsehrin, auzejjerka, auzejjerka, aufsejjerka, aufseherinka, aufseherka, aufseherka. [przypis edytorski]

⁵gdy buta cios ofiarę domęczał do końca — nadzorczyń w obozach koncentracyjnych nosiły oficerki, czyli wysokie skórzane buty, podbijane gwoździami i z metalowymi podkówkami, dlatego cios takim butem mógł dobić ofiarę. [przypis edytorski]

Wszakże ścierwo odwloką porządkowe bloku⁶!
Jak szybko błyska krew w promieniach słońca.

*Ravensbrück*⁷

⁶*porządkowe bloku* — blokiem nazywano barak mieszkalny w obozie koncentracyjnym; za dyscyplinę w bloku odpowiadały w obozie w Ravensbrück starsze blokowe i porządkowe, wyznaczone spośród więźniarek, najczęściej Niemek i Austriaczek. Do ich obowiązków należało pilnowanie porządku i rozdzielania posiłków, utrzymywanie dyscypliny. W relacjach więźniarek Ravensbrück porządkowe i blokowe nieraz próbowały pomóc innym więźniarkom, mimo że były za to surowo karane. [przypis edytorski]

⁷*Frauen-Konzentrationslager* (pol. kobiecy obóz koncentracyjny) w Ravensbrück w Niemczech, nazistowski obóz koncentracyjny założony w listopadzie 1938 r. 90 km od Berlina.

W obozie więziono ok. 130 tys. kobiet i dzieci i 20 tys. mężczyzn. Szacuje się, że ok. 48,5 tys. spośród nich przywieziono z Polski, 28 tys. ze Związku Radzieckiego, prawie 24 tys. z Niemiec i Austrii, prawie 8 tys. z Francji i tysiące z innych krajów. Ponad 20 tys. (15%) ogółu było Żydówkami (głównie ze Słowacji i Węgier, ale także z Polski). Blisko 3 tys. było narodowości romskiej bądź Sinti.

W KL Ravensbrück naziści przeprowadzali doświadczenia pseudomedyczne. Brak dokładnych danych liczbowych, szacuje się, że tego typu torturom poddali kilka tysięcy kobiet. Kolejną formą znęcania się była przymusowa sterylizacja, której poddawano kobiety i mężczyzn (w tym wiele narodowości romskiej i Sinti).

Więźniarki umierały z wycieńczenia, głodu i przepracowania w manufakturach i fabrykach. Były także rozstrzeliwane, uśmiercane zastrzykami z fenolu, bite, torturowane, a od 1944 mordowane w komorze gazowej. Od 1943 r. w Ravensbrück funkcjonowało krematorium.

Mężczyźni więzieni byli w pobliskim podobozie i wykorzystywani do rozbudowy infrastruktury obozowo-przemysłowej. Funkcjonował także podobóz dla młodzieży. W związku z kolejnymi klęskami Rzeszy w starciu z Armią Czerwoną w kwietniu 1945 dziesiątki tysięcy kobiet zostało pognanych w tzw. marszach śmierci. Obóz został wyzwolony 30 kwietnia 1945 r. przez Armię Czerwoną, która oswobodziła 2–3 tys. kobiet oraz kilkuset mężczyzn. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/autorka-nieznana-zydowki>

Tekst opracowany na podstawie: Polskie wiersze obozowe i więzienne 1939–1945: w archiwum Aleksandra Kulisiewicza, [oprac. i przedm.] Konrad Strzelewicz, [posł. Jacek Kajtoch], Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1984.

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach biblioteki Wolne Lektury (<https://www.wolnelektury.pl>). Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego. Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Fundację Wolne Lektury.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Maria Świetlik, Paulina Choromańska.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.